

Lahko smo (zmerni) optimisti

Mislimo, da se ne motimo, če napišemo da je mlada slovenska država prejšnji teden s svojo častno in pokončno držo, ki jo je pokazala ob hudih pritiskih in grobem izsiljevanju, izbojevala pomembno in za prihodnost obetavno zmago. Italija je kljub grožnjam, hujskanju in ščuvanju iz Trsta priznala v skladu s sklepom dvanajsterice Slovenijo, predsednik Cossiga pa je izpolnil obljubo in osebno izročil listine o priznanju predsedniku Kučanu v Ljubljani. Hujskači so torej doživeli poraz.

Ta je tembolj očiten, ker je italijanski državni poglavar na srečanju s predstavniki Unije Italijanov, zbranimi v Tartinijevi

DRAGO LEGIŠA

palači v Piranu, kratko, a izčrpno obrazložil temeljne smernice, ki naj urejajo sožitje med slovensko večino in italijansko manjšino. Hkrati je posredno, a zelo jasno odgovoril na izvajanja nekaterih predstavnikov ezulskih organizacij, ki so iz znanih razlogov nasprotovali priznanju Slovenije in Hrvaške, oziroma postavljali pogoje, ki ju ti ne moreta sprejeti.

»Preteklost ne sme biti važnejša od prihodnosti in zamere ne smejo brisati upanja«, je dejal predsednik Cossiga na srečanju v soboto, 18. t.m., v Piranu in nadaljeval: »preteklost moramo dati v arhiv, jo izročiti v pretres zgodovini in gledati naprej, če hočemo graditi prihodnost miru in svobode«. Pripadnike italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem je pozval, naj zvesto- bo lastni zgodovinski, kulturni in jezikovni identiteti usklajujejo z zvestobo javnim institucijam držav, v katerih živijo. Italija bo skrbela za svoje manjšine — je še dejal — »brez nostalgčnih in imperialističnih skušnjav, pri čemer so izključene kakršnekoli ozemlske pretenzije«. Izrazil je tudi prepričanje, da se morejo s pogajanjem urediti vsa odprta vprašanja. Tiste, ki spore med narodnimi skupnostmi napihujejo, pa je preprosto spomnil, da so »pre-

III 2

SLOVENIJO ŽE PRIZNALO 38 DRŽAV MED NJIMI VSE SOSEDE

Slovenijo je do torka, 21. t.m., priznalo skupno 38 držav. Važno je, da so se za priznanje odločile vse sosedne države, se pravi Italija, Avstrija, Madžarska in Hrvaška, kar med drugim pomeni, da državne meje Slovenije niso sporne. Nekateri države so že navezale redne diplomatske stike, tako da že imajo v Ljubljani veleposlaništva.

Prva je bila Nemčija, ki ima vsekakor največ zaslug za uvrsti-

NOVI LIST DOBITE:

v Tržaški knjigarni,
Trst, ul. sv. Frančiška 20;

na postaji openskega
tramvaja, Trst, trg Oberdan;

v knjigarni Terčon,
Nabrežina 103;

v Katoliški knjigarni,
Gorica, Travniki 25.

tev mlade slovenske države v zbor drugih držav v Evropi in svetu. Bonnska vlada kanclerja Kohla je izročila diplomatske listine že v sredo, 15. januarja, to je na dan, ki ga je bila napovedala pred Božičem, ko je bilo sklenjeno, da bodo Slovenijo priznale tudi ostale države evropske dvanaj-

Predsednik Cossiga na mejnem prehodu pri Škofijah, ko v spremstvu Milana Kučana pregleduje častno četo slovenske vojske (foto M. Magajna)

sterice. Za Nemčijo je vzpostavila redne diplomatske stike Avstrija, četudi je še dan prej kazalo, da v okviru dunajske vlade ni soglasja glede priznanja, čemur so tedaj nasprotovali predstavniki socialistične stranke, medtem ko so za priznanje odločno bili predstavniki Ljudske stranke, na čelu z zunanjim ministrom Mockom. O

ravnanju Italije poročamo na drugem mestu. Važno pa je, da je predsednik italijanske republike Cossiga mogel izpolniti dano obljubo in kot prvi državni poglavar obiskal Hrvaško in Slovenijo ter osebno izročil listine o priznanju.

Medtem so na krizna območja bivše jugoslovanske federacije

III 2

Hvala, Slovenija,

Parlamentarne volitve bodo 5. aprila

V Italiji bodo parlamentarne volitve 5. aprila. Predsednik vlade Andreotti bo še ta mesec govoril v parlamentu in sporočil, kako vlada meni, da se je sedanja zakonodajna doba izčrpala, zaradi česar je treba obe veji parlamenta razpustiti in razpisati volitve. Pri tem prihaja v poštev nedelja, 5. april. Medtem bosta obe zakonodajni zbornici odobrili še zadnje zakone, med njimi zakon o privatizaciji poldržavnih podjetij.

Zaradi poskusa levih strank (stranke leve in stranke komunistične prenoje), naj bi parlament sklenil postaviti predsednika republike Cossigo pred ustavno sodišče pod obtožbo veleizdaje, se nadaljuje zelo ostra polemika med Cossigo in Occhetto. V to polemiko se je zapletla tudi predsednica poslanske zbornice Nilde Iotti (članica bivše KPI), ki je izrazila mnenje, da bi postopek zoper predsednika republike potekal tudi v času, ko bi parlament bil razpuščen. To mnenje pa je odločno zavrnil predsednik Cossiga.

Ne glede na te polemike je treba ugotoviti, da bo leto 1992 za italijanske volivce zelo važno. 5. aprila bodo državnozbornske volitve, nato bo sestavljena nova vlada, čemur bodo sledile volitve predsednika republike. Mandat Cossigi bo namreč potekel na začetku julija.

za pokončno držo pri zagovarjanju pravic naše manjšine. Nismo pričakovali, da se bo morala naša matična država že pri prvih samostojnih korakih upreti tako očitnemu, čeprav nepriznanemu pogojevanju in izsiljevanju. Pa smo se zmotili. Italijanski pogajalci so bili namreč prepričani, da bo Slovenija, v strahu za svoje med-

RAFKO DOLHAR

narodno priznanje, podpisala katerikoli splošni sporazum o zaščiti manjšine. Prepričani smo bili, da bo vsaj ob zagovarjanju zakonitih pravic italijanske manjšine v Sloveniji pri italijanskih pogajalcih prevladala zdrava pamet, če že ne smisel za pravičnost in enakopravnost obravnavanih manjšinskih pravic. Pa smo se zmotili. Upali smo, da se bo uresničil slovenski pregovor, ki pravi, da v tretje gre rado. Italija je namreč že podpi-

III 3

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 26. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojani; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Na drugem kanalu«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Franc in njegovi«; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 27. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1918-1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Homer: »Odiseja«; 12.00 Umetniki pred ogledalom; 12.40 Naša pesem. Vokalna skupina Ave iz Ljubljane; vodi Andraž Hauptman; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Veselo na otroškem valu; 15.30 Tanja Rebula: Rodinov poljub; 16.00 Mi in glasba: mezzosopraniška Bernarda Fink, pianist Jiří Pokorný; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simon iz Ruta — ob petdesetletnici drugega tržaškega procesa.

■ TOREK, 28. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Alpe Jadran; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Homer: »Odiseja«; 12.00 Položaj otrok in njihove usode v današnji družbi; 12.40 Naša pesem. Vokalna skupina Ave iz Ljubljane; vodi Andraž Hauptman; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mi in glasba: mezzosopraniška Bernarda Fink, pianist Jiří Pokorný; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 17.40 Mladi val.

■ SREDA, 29. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Damir Feigel in njegovi kratki spisi; 12.00 Male neznane države; 12.40 Naša pesem: ženski zbor Rotovž iz Maribora vodi Karmina Šilec; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Iz preteklosti v sedanjost; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ ČETRTEK, 30. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.40 Dvajset minut z...; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Damir Feigel in njegovi kratki spisi; 12.40 Naša pesem: ženski zbor Rotovž iz Maribora vodi Karmina Šilec; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Spoznajmo Slovenijo; 15.50 Orkestralna glasba; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja: Trst, decembra 1941. Ob 50-letnici drugega tržaškega procesa.

■ PETEK, 31. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Damir Feigel in njegovi kratki spisi; 12.00 Indija-Koromandija: 12. potovanj po nezavarovanih stezah; 12.40 Naša pesem. Dekliški zbor Kulturno umetniškega društva Domžale vodi Karel Leskovec; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljičice... pravljice... pravljice...«; 14.30 Od Milja do Devina; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 1. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.30 Cigani ne kradejo pesmi; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Damir Feigel in njegovi kratki spisi; 12.00 Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opolandski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Duh časa in čar odra; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

EVROPA IN MANJŠINE

Končno je le prišlo do uradne priznanja republike Slovenije in Hrvaške s strani Evropske gospodarske skupnosti. Kot znano, je slednja postavila za to določene pogoje, ki bi jih morale spoštovati nekdanje jugoslovanske republike, ki si želijo priznanja. O tem je v zadnji fazi sklepal posebna arbitražna komisija, ki ji je predsedoval francoski jurist. Komisija je v celoti potrdila le Slovenijo, medtem ko za ostale (Hrvaško, Makedonijo in Bosno Hercegovino) ni še ugotovila vseh potrebnih rekvizitov. Vseeno pa je potem prišlo do priznanja Slovenije in Hrvaške. Med zahtevanimi rekviziti je bila tudi ustrezna zaščita manjšin.

Vse to je gotovo lepo in prav, saj bi morale danes vse države zagotoviti

Do konca tega meseca imajo kulturna in športna društva čas, da vložijo prošnjo za prispevke na tržaško pokrajino. Vse podrobnejše informacije je mogoče dobiti v Ulici S. Anastasio 3 v Uradu za kulturo, šport in turizem, ki je odprto ob delavnikih od 10. do 13. ure. Kdor želi zaprositi ta prispevek za gradnjo, razširitev ali izboljšanje športnih objektov, pa naj se zgleda na oddelku za splošne tehnične dejavnosti od 9. do 11. ure.

lastnim manjšinskim skupnostim pravično in polno zaščito. To prav gotovo tudi mi vsi pozdravljamo, saj sami doživljamo oz. živimo na lastni koži manjšinsko stvarnost. Treba pa se je tu vprašati, kako je v resnici z manjšinsko zaščito v Evropi, tudi znotraj EGS. In prav tu se da marsikaj pripomniti in zabeležiti.

Znano je, da je problem manjšin in njih zaščite v glavnih zahodnoevropskih državah pravzaprav zelo nejasen ali bolje, da gre pri tem za neenotno obravnavanje. Velike države kot recimo zlasti Velika Britanija in Francija imata znotraj svojih meja živo in

v glavnem nerešeno vprašanje manjšin. London se s tem vbada že dolga desetletja (glej Irsko, Škotsko, Wales in podobne), ne da bi prišlo do zadovoljive in ustrezne rešitve. Pa Francija? Znano je, da je ta pravzaprav v tem oziru najbolj konservativna in centralistična država, ki svojih manjšin do nedavnega sploh ni hotela priznati kot takih. Baski, Bretonci, Alžajci se šele danes srečujejo s prvimi delnimi poskusi za vsaj minimalno rešitev vprašanja. Korzika je prav tako le pred kratkim dosegla nekako posebno obliko avtonomije. Vendar je vse to že zdaleč premajhno in zelo boječe sprejemanje dane stvarnosti. Španija je po padcu Francovega režima šla mnogo dlje in v tem oziru pokazala precej političnega poguma. To velja še posebej za Katalonce, medtem ko se Baski še vedno ne čutijo dovolj zaščiteni. V Belgiji je sožitje (in s tem tudi uradni položaj) med Flamci in francosko govorečimi Valonci dosti bolj urejeno. Grčija še danes vztrajno ignorira makedonsko manjšino. To le o nekaterih državah.

Pa Italija? Politično stvarnost njene manjšinske zaščite gotovo najbolj poznamo. Čeprav je morda med ostalimi partnerji v EGS še med najbolj »naprednimi« pa vseeno poznamo njene meje. Dobro je rešila južnotirolski problem, v glavnem v redu zaščito v Dolini Aoste, le delno in sedaj še brez prave politične volje do globalne zaščite pa slovensko vprašanje. Morda pa si je še posebej hotela kriti hrbet z zadnjim (le še delno) izglasovanim zakonom za ostale jezikovne manjšine (med temi za Furlane, Sardince in Okcitanke).

O vsem tem so večkrat pričali sami predstavniki prej omenjenih manjšin na pomembnih forumih, kot je zlasti evropski parlament. Pisec teh vrstic si je tudi v dolgoletnih stikih s temi prav na teh forumih lahko ustvaril jasno in objektivno sliko o tem. Res je medtem prišlo do odobritve znanje Listine o pravicah manjšinskih jezikov tako s strani evropskega parlamenta kot Evropskega sveta. Toda le-

pe deklaracije čakajo sedaj še na konkretno izpeljavo!

Politična Evropa se je torej prav po hudi jugoslovanski krizi spomnila na manjšine. Toda ne na svoje. Od novih držav zahteva tako raven zaščite, ki naj bi odgovarjala več kot samo pozitivni oceni. Prav pa bi bilo, da bi se tudi sama držala teh načel in jih dejansko uresničevala. Le tako bo upravičeno delila spričevala drugim...!

a. b.

Slovenijo že priznalo 38 držav...

prišli tudi častniki Organizacije Združenih narodov, ki imajo nalogo, da pripravijo vse, kar je potrebno za prihod mirovnega zbora Združenih narodov, za kar se je soglasno odločil Varnostni svet. Šlo bo, kot napovedujejo, za skupno 10 tisoč mož, ki jih bodo razporedili po vseh kriznih območjih Hrvaške, se pravi Slavoniji, Baranji, Dalmaciji in povsod tam, kjer so konfliktna žarišča. Prvi pogoj za prihod »modrih čelad« pa je spoštovanje premirja, kar morajo ugotoviti opazovalci Evropske skupnosti in že omenjeni častniki OZN.

Notranji politični položaj Slovenije postaja medtem čedalje bolj živčen. Stranke se že pripravljajo na parlamentarne volitve, ki bi po želji dosedanje koalicije Demos morale biti že v letošnjem aprilu. Izvedenci pa zdaj pravijo, da skupščina v tako kratkem času ne bo mogla izglasovati niti volilnega zakona, zaradi česar bo treba na volitve še počakati.

Javno in odkrito se že govori o prehodni vladi, ki naj bi jo vodil nekdanji predstavnik Slovenije v jugoslovanskem predsedstvu dr. Janez Drnovšek. Pojavljajo se tudi imena drugih kandidatov. Sedanji predsednik vlade Peterle pa hudomušno pripominja, da je njegova vlada trdna, saj bi drugače ne bilo toliko kandidatov za mandatarja.

Kot je bilo pričakovati, se v Sloveniji socialno stanje slabša, kar je posledica prehajanja od dosedanjega kolektivističnega k tržnemu gospodarstvu in seveda tudi posledica konfliktov na ozemlju nekdanje jugoslovanske federacije. Po odobritvi nove ustave so parlamentarne volitve nujne, da se izoblikuje novo politično vodstvo, ki se bo moralo lotiti predvsem reševanja gospodarskih in socialnih vprašanj ter dalje skrbeti za konsolidacijo mlade slovenske demokratične države.

Lahko smo (zmerni) optimisti

pri sestavi del tudi najboljše zakonske zveze.

Res je sicer, da se vprašanje naše zakonske zaščite ni premaknilo z mrtve točke, saj italijanska vlada ob tej priložnosti dejansko ni hotela prevzeti nase nobenih obvez — tako hudo jo pogojujejo nekateri tržaški krogi! Prav gotovo pa drži, da se zaradi tega vprašanja Italija v mednarodni javnosti ni pokazala v dobri luči, kar gotovo ima svojo težo. To je tembolj pomembno, ker je prav tiste dni arbitražna komi-

sija mirovne konference Evropske skupnosti objavila poročilo, iz katerega črno na belem izhaja, da Slovenija (edina med republikami nekdanje jugoslovanske federacije) zagotavlja narodnim manjšinam zaščito, ki je v popolnem skladu z ustreznimi evropskimi standardi. (Upamo si trditi, da celo več!).

Glede na vse, kar se je pred dnevi pripetilo, moramo priznati, da smo (zmerni) optimisti, tudi kar zadeva ureditev problema zakonske zaščite slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Hvala, Slovenija,

sala dva mednarodna sporazuma, ki se nas neposredno tičeta: Londonski memorandum pred sedemindesetimi leti, ki ga v svojem parlamentu ni niti ratificirala, in osimski sporazum, ki je tudi že star šestnajst let. Pa smo se zmotili.

Upali smo, da so krajevni politiki od župana Richettija, do starega in novega deželnega predsednika Biasuttija in Turella ter političnih veljakov vseh barv in velikosti, od Perellija do Longa, vendar toliko odrasli, da so že preboleli svoje otroške bolezni in se ne ustrašijo več proega šovinističnega kričaja. Pa smo se spet zmotili. Takoj so namreč dali za našo manjšino odklonilne izjave ter romali k pogajalni mizi v Gorico in k predsedniku vlade v Rim, da bi preprečili podpis za našo manjšino ugodnega sporazuma. Seveda smo pozabili, da imajo vsi krajevni italijanski politiki vse misli že osredotočene na bližnje upravne in politične volitve. Zato je treba pokazati svojim volilcem čimbolj nacionalistično in do Slovencev nepopustljivo lice. Mislili smo, da imajo odgovorne osebe v italijanskem zunanjem ministrstvu po svoji poklicni dolžnosti zadostno znanje zgodovine. Pa smo se zmotili. De Michelis: slovenska manjšina ni bila nikoli motena! (Kaj so tedaj konfinacija, nasilna preseljevanja, izselitev v Jugoslavijo, da bi se izognili obsodbam pred fašističnimi posebnimi sodišči. Kaj je potemtakem zaplemba slovenske gospodarske in kulturne imovine? Kaj predstavljajo vsa povojna nasilna razlašanja naše zemlje in nasilno poseljevanje naših vasi s tujerodci? Kaj pomeni torej nasilno prepisovanje slovenskih študentov po vojni v Gorici iz slovenske v italijansko šolo?). Podtajnik Vitalone: naša vlada je bila vedno korektna do manjšine! (Zakaj torej še vedno ne spoštuje glede tega lastne ustave in podpisanih in tudi ratificiranih mednarodnih sporazumov?).

Končno smo mislili, da bo vsaj italijanska manjšina, ki se v bivši Jugoslaviji upravičeno zavzema za svoje pravice (pri čemer ima vso našo podporo), čeprav jih ima, kar je že ob površnem obisku razvidno, že več kot mi, imela razumevanje tudi za našo manjšino. Pa smo se spet zmotili. (Mimogrede bodi povedano, da ima italijanska manjšina v Sloveniji ne le na razpolago televizijsko postajo, temveč lahko k izpričevanju svoje protislovenske mrznje vabi za televizijsko okroglo mizo naše največje nasprotnike in revanšiste, ki zagovarjajo celo premikanje obmejnih količkov. Kako je z našo, že deset let uzakonjeno televizijo, pa vsi vemo.

Če bi Slovenija podpisala bilateralni sporazum o manjšinah, bi bila dala Italiji tisto odvezo, ki je Avstrija kljub povsem drugačni zakonski zaščiti Južnih Tirolcev, še vedno ni dala. Slovenci v Italiji bi imeli ob vsem ponosu nad doseženo samostojnostjo matične države grenka usta. Na srečo nam je bilo to prihranjeno. Zato še enkrat: Hvala Slovenija!

Janez Povše

Mar manjšino dogodki prehitevajo?

Zemljevid Evrope se spreminja pred našimi očmi. Nemara je že težko verjeti v obstojnost katekole stvari, kateregakoli političnega sistema. V bistvu nekoč zveličavne in državno utemeljene povezave dobesedno razpadajo: čim močnejše in tudi strah zbujajoče so bile, bolj gotovo se preobrazijo in se bodo preobrazile. Bivši internacionalizmi so opravili svoje poslanstvo, na dan prihaja nova identiteta, pravzaprav resničnejša identiteta, ki se osredotoča okrog osamosvojenih narodov in osamosvojenih posameznikov. Nastajajo nove razporeditve, za vse mora biti več prostora in več svobode. Prejšnja svoboda ali nesvoboda več ne zadoščata.

In kako se v tej siloviti preobrazbi sveta in Evrope vedemo ter obnašamo mi ob meji? Kaj počnemo, smo zaznali svoj trenutek ali tiščimo nazaj v minulo obdobje, ko je bilo vse v najlepšem redu? Bojim se, da smo potrebovali precej časa, da smo ugotovili nujno lastne revizije: istočasno nismo dobili do kraja razvidne ideje niti ob padcu berlinskega zidu, niti ob pričetku tragične in nasilne jugoslovanske krize, niti ob odločnih in presenetljivo uspešnih korakov Republike Slovenije v enakopravno prihodnost samostojnih in osamosvojenih narodov. Mogoče nam je šele spodleteli vojaški puč v nekdanji Sovjetski zvezi do kraja odprl oči in nam dal vedeti, da se mora nekaj prelomnega zgoditi tudi pri nas znotraj manjšine, med manjšino samo.

Naša situacija je seveda vse prej kot lahka, manjšinski prostor preprosto nima vseh tistih vitalnih osnov, ki jih premorejo tako imenovani večinski prostori, zato seveda ne bi želel deliti naukov vsevprek ali kar na vse naslove. Tisto, česar se ostro zavedam, je pač nuja lastne razrešitve, nuja zato, ker nas bo vsaka delna rešitev krepko potisnila v čas nazaj in nam izbila iz rok smerokaz prednosti, ki smo jo do še pred nekaj leti imeli tudi v odnosu do matične domovine. Slej ko prej bomo morali rešiti vprašanje skupnega delovanja. Pravilo dogodkov novega časa je preprosto strnitev narodove identitete povsod, kjer je bila podrejena površinskim povezovalnim idejam, ali pa je bila narodova identiteta na silo razdeljena, kar je tipično za nemški primer. Verjetno ni sile, ki bi zaustavila pohod identitete v samo vase, strnitev narodovih komponent v eno celoto, ki želi biti strnjena kljub močnim notranjim različnostim.

Samó pogledjmo matično Republiko Slovenijo: vse politične,

ideološke in ne vem še kakšne različnosti so se po principu demokracije zbrale okrog enega samega omizja, kar seveda različnosti ni odpravilo, pač pa je ovrednotilo vsako izmed njih kot bistven del slovenskega naroda. In prej? Dva bloka: uradni, real-socialistični, ki ni dopuščal razlik in jih je potisnil v geto — in vsi ostali, ki so bili z drugačnim mišljenjem potisnjeni v ilegalo, niso bili priznani kot bistven del svojega naroda. — Mi kot manjšina bomo to vprašanje celovitosti vseh različnih sestavin, ki jih premoremo, razrešili seveda še dosti težje od matične domovine in brez velike zavzetosti tega koraka sploh ne bomo opravili ali mogli opraviti.

Zakaj naša situacija je situacija razdeljenosti na dva bregova: razdeljenosti, ki drugega brega v osnovi ne priznava, oziroma ga skuša s svojo borbo potisniti s prizorišča. V teh naporih na pragu novega obdobja seveda ni nobene prihodnosti, zakaj ravno razdeljenost je (berlinski) zid, ki ga moramo podreti. Ni dvoma, v zadnjih letih je bilo storjenega ogromno za premagovanje prepada, toda vse to bo premalo, če ne pridemo do konca. Konec pa je v

vzpostavitvi trajnega skupnega organa ali omizja, kjer bodo v odgovarajočem razmerju kontinuirano sedele vse naše sile. Šele to bo konec našega zidu in zidu mora biti konec, ker bo sicer zrasel še večji — v bridko usodo manjšine v celoti. Kot smo s tega vidika lahko izjemno užaloščeni zaradi afere s »Primorskim dnevnikom«, ki je zid med nami vsemi izdatno povišal, tako zaradi težkega udarca ne smemo obupati. Ne smemo obupati zato, ker je naš prostor vendar dovolj izrazit, da lahko postane samostojen in izviren duh novega obdobja. Ne smemo obupati tudi zato, ker bomo sicer končali v necelovitosti, hitro bomo izgubili svojo moč in ne bo nam preostalo drugega, kot da se vežemo na središča in sile od drugod, da bi utrdili svoj položaj in istočasno povečali prepad med nami vsemi. Tudi moramo delovati razmeroma hitro, zakaj zdi se, da ni neskončno časa za določene stvari — ni namreč mogoče pričakovati, da bo obdobje spreminjanja trajalo v nedogled. Čez noč bo namreč lahko nastopil čas nepremičnosti ter ustavil vsakega med nami na mestu negibnosti in to za mnogo let.

USPEL »SLOVENIJA PARTY«

»Slovenija party«, prireditel ob mednarodnem priznanju Slovenije, ki je bila v soboto, 18. t.m., v Peterlinovi dvorani v Trstu, je bila izredno doživeta in je privabila res izjemno število poslušalcev. Srečanje je organiziral Slovenski kulturni klub, društvo mladih, ki obstaja že 35 let. Proslava je bila nadvse slovesna. Za glasbeni del, ki je dal prireditvi pečat pomembne slovesnosti, so poskrbeli mladi instrumentalisti in pevci pod vodstvom Tomaža Simčiča. Nekaj uvodnih besed je povedala predsednica Slovenskega kulturnega kluba Marija Mamolo, slavnostni govor pa je imel Ivo Jevnikar, deželni tajnik Slovenske skupnosti, ki je bil nekoč tudi sam član kluba. Jevnikar je izrazil zadovoljstvo nad priznanjem matične domovine in nad dejstvom, da Slovenija ni podpisala dogovora za zaščito manjšin, saj bi s tem naša skupnost v Italiji dobila izredno hudo udarec.

Doživeto je nato spregovoril Saša Martelanc, ki je bil v Slovenskem kulturnem klubu aktiven v letih njegovega nastanka. Tedaj, je dejal, smo člani le na tihem sanjali o samostojni slovenski državi, čeprav ni kazalo, da se bo želja kdaj uresničila. Martelanc je tu omenil profesorje Otona Muhra, Jožeta Peterlina, Maksa Šaha in še posebej Franca Jezo, ki so si z vsem srcem in vsemi silami prizadevali za

uresničitev slovenske državnosti. Nekaj besed je ob koncu povedal tudi član slovenskega parlamenta Tomaž Pavšič. Predstavniki slovenskega kulturnega kluba so mu izročili častno izkaznico svoje organizacije.

* * *

Zasedal odbor SSŠ iz Gorice

Odbor Sindikata slovenske šole iz Gorice je pretekli teden imel svojo prvo sejo v letošnjem letu. Osrednja tema pogovora je bil problem osnovne šole v Jamljah. Odborniki sindikata so s tem v zvezi poudarili, da je vsaka šola nenaдомestljiv kulturni center in da je zato na vsak način treba preprečiti njeno zaprtje. Sklenili so, da bodo pozvali pristojne oblasti, naj vprašanje čimprej rešijo.

Govora je bilo tudi o tečaju italijanščine za dijake iz Slovenije, ki ga je organizirala goriška občina na pobudo Sindikata slovenske šole. Kdor želi, se lahko še vpiše. Odborniki SSŠ so tudi opozorili, da se je treba do 31. t.m., ko zapade rok za predpise v prve razrede šol vseh stopenj, še posebej zavzeti, da privabi čimveč otrok v naše slovenske šole. Ob koncu so udeleženci na seji omenili tudi napovedani bojkot ocenjevalnih sej za boljšo delovno pogodbo. SSŠ se bo o tem izrekel kasneje.

DNEVI, KI BI JIH BIL FRANC JEZA VESEL

Franc Jeza

V ponedeljek, 20. t. m., je poteklo osem let, odkar je v tržaški bolnišnici umrl naš nepozabni prijatelj Franc Jeza. Čeprav osemletnica smrti ni okrogla obletnica, se ga pri našem listu, pri katerem je redno sodeloval od ustanovitve leta 1954, te dni še posebej spominjamo.

Franc Jeza ni bil samo odličen častnik, pronicljivo publicist in pisatelj, temveč tudi velik slovenski patriot, odločen demokrat in dosleden kristjan. Z mednarodnim priznanjem se je Slovenija 15. t. m. uradno uvrstila v zbor neodvisnih, suverenih držav v Evropi in svetu, s čimer pa se je tudi polno uresničil temeljni narodni program Franca Jeze. Za njegovega življenja se je ta program zdel utopija, sanje; osem let po njegovi smrti pa je slovenska država stvarnost, ki jo uradno priznava svet.

Za uresničenje takega programa se je Franc Jeza odločno, vztrajno in hra-

bro bojeval od mladih študentovskih let do smrti (umrl je, ko mu je bilo 67 let). Malokdo ve, da je bil Franc Jeza zaradi drzne akcije v decembru leta 1941 od okupatorskega vojaškega sodišča obsojen na dosmrtno ječo in mu je bila med zaslišanjem prebita lobanja; širši krog ljudi pa ve, da je bil spomladi leta 1944 nekaj dni po povratku iz ječe odpeljan v nacistično taborišče Dachau, kjer je ostal do konca vojne.

Ko je ugotovil, da se doma ne uresničuje ne njegov temeljni narodni ne njegov osnovni politični program, se je brez oklevanja odločil za emigracijo. Poznal je njene grenkobe, a je bil globoko prepričan, da bo samo na ta način mogel nadaljevati boj za uresničenje svojega življenjskega programa: boj za slovensko državo in za svobodo, ki naj pride do izraza s političnim pluralizmom.

Orožje njegovega boja je bila seveda pisana beseda, v kateri je bil neprekosljiv mojster. Skrajnji čas bi bil, da bi se kaka slovenska ustanova ali založba odločila za izdajo zbornika njegovih del, saj je gradiva dovolj. S tem bi naš narod počastil lik tega svojega odličnega sina in mu končno dal priznanje za njegova dolgoletna, vztrajna, nesebična ter plemenita prizadevanja za slovensko državo in za politično demokracijo.

Pri našem listu si štejemo v čast in smo ponosni, da smo lahko sodelovali s tem zaslužnim sinom našega naroda, ki se ga v teh dneh še posebej spominjamo in čigar lik in delo sta nam stalno pred očmi. Gre namreč za dneve, ki bi jih bil rajni Franc Jeza še posebno vesel.

Drago Legiša

Pred 10 leti je umrl slikar Hlavaty

Pred 10 leti je 16. januarja umrl dr. Robert Hlavaty, zdravnik in likovni umetnik, znan predvsem po svojih akvarelih, temperah in risbah kraških pejzažev. V vsakem svojem delu je vedno znova izpričeval veliko ljubezen do kraške zemlje in ljudi. Njegove umetnine krasiijo številne slovenske domove.

Uspelo novoletno srečanje Ssk na Plešivem pri Krminu Veselje nad priznanjem Slovenije

Posnetek z novoletnega srečanja Slovenske skupnosti na Plešivem. Pred mikrofonom je novi deželni predsednik Vinicio Turello

Tradicionalno novoletno srečanje, ki ga je v petek, 17. t. m., priredila deželna Slovenska skupnost v znani Gradnikovi kleti na Plešivem v krminski občini, je letos, dva dni po mednarodnem priznanju naše matične domovine, potekalo v še posebno prazničnem vzdušju. Slovesnosti se je udeležil tudi novoizvoljeni predsednik deželnega odbora Furlanije Julijske krajine Vinicio Turello, ki se je tako prvič javno predstavil Slovencem. Vlado iz matične domovine pa so zastopali minister za šolstvo Peter Venclj, minister za turizem Ingo Paš in podpredsednik parlamenta Vitodrag Pukl.

Na srečanju sta uvodoma spregovorila deželna predstavnika Slovenske skupnosti Marjan Terpin in Ivo Jevnikar. Izrazila sta zadovoljstvo nad priznanjem Slovenije, obenem pa obsodila diskriminacijsko zadržanje do naše manjšine, ki je jasno prišlo do izraza tudi med nedavnimi tristranskimi

mi pogajanjimi med Italijo, Slovenijo in Hrvaško. Prisotne je pozdravil tudi krminski župan Ambrosio, novi deželni predsednik Turello pa je v svojem govoru predvsem čestital predstavnikom Republike Slovenije za doseženo samostojnost, obenem pa dejal, da bo končno treba rešiti problem zaščite slovenske manjšine v Italiji.

Slovesnosti so se udeležili drugi politični predstavniki tako iz matične domovine kot iz dežele FJK. Vabilu so se odzvali tudi slovenski predstavniki drugih strank in organizacij. O prijetnem vzdušju, ki je vladalo v petek na Plešivem, pa najbolj zgovorno pričata objavljeni fotografiji...

V torek, 21. t. m., so v tržaški pokrajini začeli razdeljevati bone za bencin po neobdavčeni ceni. Delili jih bodo na raznih občinskih izpostavah do 15. februarja. Upravičenci morajo prinesiti s seboj dokument o lastnini avtomobila in osebni dokument.

V DSI o verskem tedniku »Družina«

Gost Društva slovenskih izobražencev iz Trsta je bil v ponedeljek, 20. t. m., dr. Janez Gril, glavni urednik verskega tednika »Družina« iz Ljubljane, ki letos praznuje 40-letnico obstoja. Predavatelj je občinstvo seznanil z zgodovino verskega tiska v Sloveniji od konca prejšnjega stoletja do danes. Tradicija je na tem področju izredno bogata, je poudaril dr. Gril. Med drugim je dejal, da je verski tisk na Slovenskem najbolj »cvetel« v obdobju med obema vojnama, ko je skupno izhajalo kar okrog 54 različnih cerkvenih publikacij. Takoj po drugi svetovni vojni pa ni bilo niti enega. Po začetnih poskusih, ki so jih oblasti prepovedale, je 7. maja 1952 izšla prva številka »Družine«, ki je bila tedaj še štirinajstdnevnik. List je začel izdajati apostolski administra-

tor dr. Toroš; tedaj je bil odgovoren za tisti del goriške nadškofije, ki je pripadla Jugoslaviji. Ker je tedanja oblast vedela, da mora že zaradi mednarodnega ugleda pustiti pri življenju vsaj eno publikacijo z versko vsebino, je »Družina« od tedaj vsa leta redno izhajala, čeprav je bila deležna stalne kontrole in je njeno izhajanje zaviralo kronično pomanjkanje papirja. Leta 1973 je »Družina« postala tednik, je še povedal dr. Gril, ki je obenem spregovoril tudi nekaj besed o novi obliki tega verskega lista. Z lanskim letom je namreč začel izhajati na 16 straneh in je tako podvojil svoj obseg, kar je nedvomno pomemben dosežek. Trenutno pa je število naročnikov nekoliko padlo, je še dejal predavatelj, predvsem zaradi finančne stiske v Sloveniji.

Arhitektonske lepote našega Krasa

Štanjel - biser Krasa

Imenujejo ga tudi biser Krasa, je eden izmed simbolov naše dragocene kraške planote, znan je tudi izven slovenskih meja: gotovo ste že iz teh skopih besed spoznali, da je to Štanjel. Stara srednjeveška vas stoji na griču nedaleč od Komna in Vipave. Njeno srce se je v bistvu ustavilo pred skoro štiristo leti, ko je po dolgem obdobju razcveta izgubila pomembno vlogo trgovskega stičišča med Jadranom in širšim zaledjem. Od tedaj je v Štanjelu marsikaj ostalo nespremenjeno. Še danes ohranja vse značilnosti srednjeveške kraške vasi, mislim predvsem na tipično arhitekturo in svojevrsten urbanizem s krožnimi ulicami ali gasami. Upravičeno velja za kraški biser in je prav gotovo vreden ogleda. Zato je potrebno nekaj časa, predvsem pa je treba pozabiti na mesno hitrostno »mrzlico« in se je treba uživet v mirno srednjeveško okolje.

Do leta 1500 je Štanjel kar nekaj stoletij spadal k posestvu goriških nadškofov, ki so bili hkrati zaščitniki

Pogled na Štanjel. Še danes ohranja značilnosti srednjeveške vasi s tipično arhitekturo in svojevrstnim urbanizmom.

la Trst pred beneškimi in turškimi vdori. Štanjelci so tako bili v službi gospode. Leta 1810 je umrl zadnji grof te rodbine, Štanjel pa se je spremenil v revno kmečko naselje.

V neposredni bližini Štanjela, v Kobdilju sta se rodila dva znamenita Slovenci, škof Anton Mahnič in arhitekt Max Fabiani, ki je leta 1935 tudi postal župan. Prišlo je do obnove nekaterih objektov, načrtoval pa je tudi park, preko katerega se sprehodimo okrog griča pod štanjelskim gradom. Trenutno živi znotraj štanjelskega obzidja le četrtna prebivalcev, ostali so si zgradili nove hiše v neposredni okolici. Osrčje je tako skoro popolnoma zapuščeno in otožno. Veliko hiš je v zelo slabem stanju. Domačini si že vrsto let prizadevajo, da bi prišlo do korenitega restavriranja in ovrednotenja. Na ta način bi Štanjel postal pomembna turistična točka. Že sedaj ima ob nedeljah in praznikih veliko število obiskovalcev. Stalno se vrstijo obljube, vendar doslej je bilo bolj malo storjenega.

Po zaslugi domačinov so se leta 1985 začele kulturne prireditve z naslovom Grajski večeri, leta 1986 so bili

na grajskem dvorišču prvi plesi, leta 1988 je bila odprta Spacalova stalna galerija, leto zatem pa je bilo ustanovljeno Turistično društvo. Odprta je med drugim etnografska zbirka v štanjelski Kraški hiši, v gradu pa je spomeniško varstvena razstava. Domačini med drugim izdajajo tudi prijazno in zanimivo glasilo Pozdrav, ki povezuje celotno krajevno skupnost.

(Tekst in slike: D. Bradassi)

ČESTITAMO!

Sodnik Pavel Budin je bil pred dnevi izvoljen za predsednika Temelnjega sodišča v Novi Gorici. Za visoko imenovanje mu prisrčno čestitamo in mu želimo mnogo uspehov na novem odgovornem službenem mestu.

Predsednik Budin je miren rojak in naš dolgoletni sodelavec. Prepričani smo, da bo kljub obilici dela še dalje našel čas za kak prispevek v našem tedniku.

Uredništvo

Vaški vodnjak iz leta 1755. Zgrajen je v baročnem slogu. V ozadju kraška hiša, ki je v celoti kamnita.

Čestitke in priznanje Sloveniji za častno držo

Po seji tržaškega pokrajinskega sveta Slovenske skupnosti je tajnik **Martin Breclj**, 17. t.m., naslovil na predsednika Republike Slovenije Kučana, na predsednika vlade Peterleta in na predsednika parlamenta Bučarja pismo, s katerim jim prisrčno čestita ob mednarodnem priznanju mlade slovenske države. »Gre za zgodovinsko uveljavitev — pravi pismo — slovenstva in demokracije, dveh vrednot, ki sta vselej usmerjali misel in dejanje pristašev naše politične stranke, zaradi česar se tega velikega dogodka posebno veselimo. Prepričani smo, da bo Slovenija zdaj lahko polno rasla iz svojih korenin in da bo tudi navezala pristnejše odnose sožitja in sodelovanja z drugimi v mednarodnem zboru.«

»V skladu s sklepom pokrajinskega sveta čutim prijetno dolžnost — nadaljuje pismo — da se Vam osebno posebej zahvalim za pozornost, ki ste jo v teh nelahkih ključnih trenutkih izkazali do naše narodnostne skupnosti v Italiji. Pristanek na neenakopravno ravnanje z našo manjšino bi predstavljalo škodo za nas in za slovenstvo nasploh. Pravilno je, da so oblasti Republike Slovenije pravočasno seznanile Slovence v Italiji z vsebino mednarodnih dogovarjanj, ki so nas neposredno zadevala, kakor tudi, da so primerno upoštevale naše mnenje. Pričakujemo, da bo tako tudi v bodoče. Slovenija je s takšno častno držo — zaključuje pismo — mogoče tvegala kako trenutno nevspečnost, a si je že ob svojem mednarodnem rojstvu pridobila velik ugled.«

Na seji so proučili politični in upravni položaj v tržaški pokrajini in razpravljali o pripravi na skorajšnje volitve. Sklenjeno je bilo, da bodo dela pokrajinskega sveta potekala v šestih komisijah. Podtajnik **Močnik** je odgovoren za komisijo za krajevne uprave in stike s sekcijami; **Veseli** in **Slama** vodita komisijo za organizacijske zadeve in volitve; **Antek Terčon** je odgovoren za blagajno in premoženje; **Maja Lapornik** vodi komisijo za šolstvo, kulturo in šport; **David Slobec** komisijo za gospodarstvo in urbanistiko; **Tul** in **Žerjal** pa komisijo za tisk in propagando.

* * *

Slovenski in italijanski višješolci so se sredi preteklega tedna v velikem številu zbrali na goriškem Travniku na manifestaciji proti vojni na Hrvaškem. Mladi so izrazili vso svojo solidarnost svojim sovrstnikom v Sloveniji in Hrvaški in se obenem zavzeli za priznanje obeh republik.

Cerkev sv. Danijela je bila leta 1719 predelana v baročnem slogu

oglejskih patriarhov. Imel je zato odprto pot do morja, do pomembnega štivanskega pristanišča. In prav preko Štanjela je vodila najpomembnejša pot do Vipave in v notranjost. Iz Škofje Loke so trgovci npr. prevažali žeblje, ki so preko morja bili namenjeni v Italijo, iz Istre pa so prihajale pošiljke vina in olja. Okrog leta 1500 je Štanjel dosegel svoj zgodovinski višek. V njem je živelo dosti trgovcev, obrtnikov in vojakov, slednji so varovali blago. Leta 1500 je umrl zadnji goriški grof in Štanjel je prešel pod Habsburžane, nekaj let pozneje pa so ga le-ti dali v fevd bogati plemiški družini grofov Cobenzlov, ki so bili med drugim kapitani Trsta. V tistih letih se je začelo razvijati tržaško pristanišče, poleg tega so leta 1508 Benečani začasno zavzeli tudi Štanjel in štivansko pristanišče. Trgovci so začeli uporabljati pot preko Trsta in takrat se je začela spreminjati vloga Štanjela. Grofje Gobenzli so del vasi preuredili v graščino, ki naj bi brani

Najbrž ne gre za spodrsljaj

(Nekulturno početje vodilnega italijanskega dnevnika)

Ne vem, koliko nas je, ki skrbno kupujemo in beremo časopise ob nedeljah. Nedeljski časopis je nekaj posebnega in dobri časopisi se tega zavedajo, saj ob nedeljah ponudijo bralcem kako prilogo, ki se lepo bere. »Corriere della sera« ima ob nedeljah imenitno prilogo z naslovom »Cultura«, ki jo že leta z veseljem berem, osebno sem prepričan, da je poleg sobotne priloge časopisa »La Stampa« z naslovom »Tuttolibri« daleč najboljša časopisna priloga, ki govori o knjigah v Italiji, malo tekmecev pa ima tudi v Evropi. Priloga je izredno dobro narejena, vanjo pišejo dobra peresa in, kar je najbolj važno: nikdar niso pri časopisu »Corriere della sera« sloveli po tem, da bi bili prenapeteži, vedno so namreč držali neko linijo dobre meščanske liberalne kulture, ki se v vsako avantgardo sicer res ne zaletava, opeva in poveličuje pa je tudi ne. Lahko bi rekli, da so se kulturni uredniki omenjenega časopisa držali neke fine in dobro vzgojene distance do vsega, ki je tako značilna za zrele ljudi, obenem pa tudi za tiste, ki radi vedno in povsod stojijo ob strani. Recimo, da so bili vedno najbolj angleški časopis v Italiji. Če je to dobro ali ni, ni naš problem in o tem ne bomo debatirali.

Ves ta uvod sem napisal samo zato, ker je v nedeljo, 19.1.1992, »Corriere della sera« šel čez vsako mero in objavil dva članka, ki mu nista najbolj v čast. Dan po vrnitvi predsednika Cossiga iz sedaj končno res suverene republike Slovenija namreč ta časopis objavi celo stran, ki prikaže slovenski narod in njene voditelje v taki luči, ki je nismo vajeni videti niti pri desničarjih najslabše vrste, katere v našem mestu dobro poznamo. Ne vem, če so se pri »Corriere della sera« zavedali, kaj delajo, skorajda gotovo niso mislili na posledice, ki jih lahko tako pisanje ima, naredili pa so to namerno, kot je pri tako velikih časopisih vse, kar se objavi, nič ni namreč prepuščeno slučaju, naklada je previsoka in ime časopisa preveč ugledno, da bi se neke »slučajnosti« lahko dogajale.

»Corriere« je namreč objavil na tretji strani kulturne priloge preveden pogovor z znanim avstrijskim pisateljem Petrom Handkejem, ki je bil objavljen v časopisu »Der Standard«. Pod pogovorom s tem kontroverznim pisateljem pa piše o novem Handkejevem delu Isabella Bossi Fedrigotti, delu so Italijani dali naslov: »Addio del sognatore al Nono Paese«. Tako Handke kot Fedrigottijeva govorita o Sloveniji. Handke je namreč zadnje čase znan po tem, da kleveta v Evropi Slovence in meče nanje vso gnojnico, kar jo njegova bolestna glava premore. Fedrigottijeva pa o Slovencih ne ve ničesar, kot večina italijanskih intelektualcev!, in Handkeju samo sledi, Slovenija postane tako po njenih besedah med drugim tudi kraška dežela.

Že dolgo nisem občutil ob kakem članku takega gneva in nemoči. Predvsem nemoči. Take strani napravijo toliko škode, da je ne moreš popraviti leta in leta. Tako bo tudi s to. Handke namreč opisuje Slovence v pogovoru za »Der Standard« kot sebične barabe, ki so se odcepili od preostale Jugoslavije samo zaradi neke sebičnosti, samo zaradi tega, ker niso hoteli biti več z ostalim jugom propadle države, Fedrigottijeva nas nato primerja s politično stranko Lega Nord, Lega Lombarda, tako lahko razumemo njeno pisanje. Handke govori o slovenski kulturi tako omalovaževalno, da me je bolelo, ko sem prebiral vse njegove besede, pri Slovencih ne najde ničesar pozitivnega. Čez vsako mero pa gre, ko opisuje slovensko literaturo, ki da je sedaj samo še folkloristična, v knjigarnah, da nimaš kaj kupiti, razen Prešerna. Handke bruha na vse slovenstvo, podela se celo na krožnik, iz katerega je še do pred kratkim z velikim užitkom jedel, čeprav se sedaj izgovarja, da ni jemal ničesar resno, ko je hodil po nagrado in denar v Vilenico, ko je tam prebival na račun slovenskih ljudi, na te se sedaj dobesedno podela. In to na najbolj svinjski način, tako da laže, ko govori, da so mu dali prav pri »Naših razgledih«, in tako, da ustvari vtis pri bralcu, da je on izredno kultiviran, drugi, predvsem so tu nakazani Slovenci, pa to niso. Neverjetno je, kaj moraš brati o lastnem narodu od nekoga, ki naj bi imel v sebi tudi slovensko kri! Baje, da jo je tudi iskal. Tu se tega ne vidi, v pogovoru imaš pred očmi poniglavca, ki se hudi na soseda, ker se ta noče več igrati z njim, kot je njemu všeč. Pred očmi imaš barabo, ki zavestno blati Slovence samo zato, ker se njemu, Handkeju, zdi, da bi bilo bolje, če bi Slovenci še naprej živeli v Jugoslaviji, kjer je videl samo vse lepo in krasno, ker je pač hodil okrog v družbe, kjer so ga gostili, mu odpirali s slovensko gostoljubnostjo vrata, da jih lahko sedaj on zabija vsem Slovincem v nos. Ko Handke govori o nagradi Vilenici, postane že skrajno neokusen in žaljiv, vse skupaj postavlja na tak nivo, da me je bilo sram, ko sem bral. Žali in samo žali, od vseh slovenskih piscev ne reši nikogar, v vseh izseljencih vidi samo revanšiste, kesa se, da je hodil po Sloveniji, itd. Naj bo dovolj! Fedrigottijeva, ki se zadnje čase med drugim gre tudi veliko italijansko pisateljico, Handkeju samo sledi in naseda, če kaj doda, so to samo oslarije, kot je oslarija »di salotto« njen konec majhnega eseja, ko se sprašuje, kdo je v Jugoslaviji res dober in kdo slab, kdo je imel prav in kdo narobe..., kratko moramo, jasno, spet potegniti Slovence! Naj bo dovolj o tem!

Pri takem pisanju, ki je bilo v Italiji razmnoženo in razdeljeno v približno 700.000 izvodih, je človeku mučno pri srcu, človek postane žalosten in počuti se prevaranega. Prvič zato, ker ve, da je Handke lagal in še

enkrat namerno lagal, drugič pa zato, ker ve, da ne bo mogel nikdar odgovoriti na isti in enakopraven način. Jaz sicer lahko pišem v »Novi list« še take ugovore, v časopisu »Corriere della sera« pa ne bo nihče napisal na enako veliki strani o tem, kako zmotne in pokvarjene so trditve bolestnega pozerja s Koroškega, ki sedaj spet nesrečno živi v Parizu, Avstrijec namreč tudi ne mara. Škoda je Slovincem narejena. In to velikanska škoda po načelu: »Blatite, blatite, nekaj bo že ostalo!«

Lahko je tudi res, da ni bila namereno narejena, a o tem močno dvomim, kot sem vedno dvomil v Vilenico in tudi v »Novem listu« vedno tako pisal o njej. O Mitteleuropi in podobnih traparijah pa naj govorijo Ljubljanci, ki so vse skupaj z Vilenico tudi zakuhali, o njihovem manjvrednostnem kompleksu, katerega bi radi vsilili vsemu slovenskemu narodu, pa raje ne bi spet govorili. Vedno sem trdil in vedno bom, da kar pokleknejo vsi ljubljanski psevdoumetniki, ko jih paternalistično poboža po glavi »neki evropski, veliki in sploh in oh in naj pisatelj in veelik, ampak rees veeeliek kulturnik evropskega formata.« Ta slovenska literarna klika pa potem tudi podeljuje Vilenico! Za tiste, ki ne veste, kaj je Vilenica, naj povem samo to, da je to največja slovenska literarna nagrada, poleg nekajdnevnega plačanega žretja in popivanja po Sloveniji in zamejstvu seveda, mednarodnega žretja in popivanja, mednarodni so namreč gostje, vsi so blazno mittelevropski.

Zahvala Slovenije

Minister za Slovence po svetu dr. Janez Dular je pretekli teden poslal vsem slovenskim društvom, organizacijam in ustanovam v Italiji kratko zahvalo, ki jo objavljamo v celoti.

Dragi rojaki in rojakinje!

Ob priznanju Republike Slovenije kot neodvisne države tudi s strani Italije se vsem najlepše zahvaljujem za simpatije, s katerimi ste posebno v zadnjih dveh letih spremljali naše osamosvojitveno prizadevanje in v tem prizadevanju posredno ali neposredno tudi sami sodelovali, posebno z informiranjem italijanske javnosti in oblasti o naših resničnih razmerah in namelih ter z izrecnimi predlogi vladi Republike Italije, naj nas čim prej prizna kot neodvisno državo. Želim vam, da bi doseženo mednarodno priznanje Republike Slovenije tudi vi doživljali kot skupni uspeh celotnega slovenskega naroda, tudi primorskih Slovencev v Italiji, ter da bi vas ta uspeh navdajal z zadoščenjem in vas hkrati spodbujal k še zavzetejšemu delu za ohranitev in razvoj slovenstva v Italiji.

Peter Handke je prejetnik velike slovenske literarne nagrade Vilenice, dali so mu jo nekateri slovenski pisatelji, tisti, ki v Ljubljani o skorajda vsem odločajo, ki mislijo, da so slovenski evropski umetniki evropske širine evropskih dolžin. Saj ne, da bi zato Handke moral pisati lepo o Slovencih, tega res ne pričakujemo, le lagati in pljuvati bi mu ne bilo treba. Posebno tja ne, kjer so mu nekoč dali pršut in teran zastonj, Vilenica je namreč na Krasu in zato morda Fedrigottijeva misli, da je cela Slovenija kraška dežela, čeprav sama v članku pravi, da je prej mislila, da je Slovenija samo še nek »zaostali jug« (»tutto uno sterminato malfermo meridione«). Lepo, ne? In to v nedeljski kulturni prilogi časopisa »Corriere della sera«!

Sedaj mi ne preostane drugega, kot da zlobno svetujem nekemu ljubljanskemu književniku evropske razsežnosti, ki je vsako leto v Vilenici, naj tudi on napiše celo stran za prilogo milanskega časopisa, ki je seveda največji in najugodnejši italijanski dnevnik. Naj napiše kaj lepega o Handkeju, ali če je res vse tisto o Vilenici, kar Handke mirno razlaga milijonskim italijanskim bralcem, tudi evropskim! Gotovo mu bodo objavili! Če pa mu ne bodo, moramo najbrž to pripisati samo dejstvu, da tega članka spet najbrž zgoraj omenjeni samozvani ljubljanski umetnik evropskega formata ni prebral, morda zato, ker italijanščine z vso svojo evropsko širino ne zna, mogoče pa samo zato ne, ker je preveč zaposlen, kot petelinček na lastnem gnojniku, od koder še sosedovega ne vidi. Ne petelina! Gnojnika ne vidi, samo gnojnika ne.

Jurij Paljk

Programska izjava

V torek, 21. t.m., je novi predsednik deželne vlade Vinicio Turello podal svoje programske izjave. Med drugim je dejal, da bo dežela posvečala posebno pozornost vprašanju revizije dvostranskih sporazumov med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo. Turello je pri tem izrecno omenil osimski sporazum ter dogovore o zapuščenem premoženju, o gospodarskem sodelovanju in zaščiti okolja. Novi deželni predsednik je govoril tudi o vprašanju italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem ter poudaril potrebo po mednarodni zaščiti na osnovi tristranskega memoranduma, ki naj bi ga podpisala tudi Slovenija. Kar zadeva problem slovenske manjšine v Italiji pa je dejal, da država ne sme več zavlačevati z ukrepom, ki bo manjšino »pravično in uravnovešeno« zaščitila. K izvajanju se bomo vrnili.

NAŠA DRUŠTVA

Šentjakobsko kulturno društvo

Prav letos bo slavilo 20-letnico svojega delovanja Šentjakobsko kulturno društvo iz Trsta, ki je nastalo in še deluje v okviru slovenske župnijske skupnosti od Sv. Jakoba. Uradno je bilo društvo ustanovljeno še prej, julija 1970, ko je tržaška škofija odobrila statut te ustanove, ki je tri leta kasneje s predsedniškim dekretom postala tudi pravna oseba (ente morale). Društvo torej obstaja že več kot dve desetletji, vendar je praznovanje obletnice povezano z izredno pomembnim datumom, junijem leta 1972, ko je bila uradna otvoritev novih društvenih prostorov v Ulici Concordia 8.

Že pred tem so se Slovenci od Sv. Jakoba pogosto srečevali; zbirali so se tudi na domu duhovnikov, najprej g. Vončine, ki je tam služboval, kasneje pa g. Šuligoja. Z leti pa je vedno bolj prihajala do izraza zahteva, da bi šentjakobski Slovenci ustanovili svoje društvo za versko, kulturno, narodno in dobrodelno delovanje. Najprej je bilo seveda treba najti primeren prostor in na pobudo slovenskega trgovca I. Marca je prišlo do nakupa novega sedeža, ki pa ga je bilo treba popolnoma prenoviti. Slovenci od Sv. Jakoba so velikodušno, vsak po svojih močeh, v celoti krili stroške, nekateri pa so v ta namen plačevali celo mesečni »davek«. Med drugimi je ogromno prispeval A. Flajban, po katerem je danes poime-

novan tudi sklad za visokošolce. Vse to dokazuje, da so Slovenci od Sv. Jakoba res želeli ustvariti »skupen dom« kjer bi se zbirali, posebno v tistih časih, ko se je italijanski vpliv v tej mestni četrti odločno povečal.

Ko je bil sedež dograjen, so se člani z veliko vnamo lotili dela. Začeli so prirejati vrsto kulturnih in družabnih srečanj tako za odrasle kot tudi za otroke. Pustovanja, miklavževanja, božičnice, Prešernove proslave so postale stalnice društvenega delovanja. V domu v Ul. Risorta so prirejali tudi številne druge proslave ob pomembnih obletnicah, filmske večere, predavanja, glasbena srečanja in še marsikaj drugega. Društvo obenem še danes vsako leto prireja tudi razne izlete in romanja.

Med najpomembnejšimi dejavnostmi Šentjakobskega kulturnega društva je treba omeniti tudi otroški in mladinski pevski zbor, ki sedaj ne obstajata več. Še danes pa živi in kvalitetno še raste Šentjakobska dramska skupina. Vodi jo Dina Slama. Nekoč je gledališka skupina pripravila vsako leto nekaj igrice za različne priložnosti in praznike, danes pa priredi letno vsaj po eno igrico. Pomembno je dejstvo, da dramska skupina deluje od same ustanovitve društva, torej dve desetletji.

V društvenih prostorih je prav tako zaživela tudi glasbena šola, ki je več let zelo aktivno delova-

Šentjakobski cerkveni zbor in duhovnik S. Šuligoj na proslavi ob 10-letnici društva leta 1982

la, na pobudo nekaterih članov pa je bil v Ul. Risorta tudi tečaj za izdelovanje starih glasbil. Povemo naj še, da je društvo od Sv. Jakoba organiziralo tudi tečaj za šivilje.

Zelo pomembna je bila za Šentjakobsko KD plošča, ki je nastala ob poimenovanju tamkajšnje slovenske osnovne šole po J. Ribičiču. Na plošči, ki nosi naslov »Šentjakobski otroci pojejo«, so posnete izvirne skladbe, izvajajo pa jih osnovnošolski otroci. Društvo si je za 20-letnico svojega nastanka tudi prevzelo nalogo, da podpre izid plošče izvirnih skladb Dine Slama na tekste slovenskih pesnikov. Plošča (kasneje je izšla tudi kaseta) je naletela na veliko zanimanje ljubiteljev glasbe tako iz zamejstva kot tudi iz matice.

Predsednik Šentjakobskega kulturnega društva je duhovnik

Marjan Gerdol. Po statutu mora biti namreč predsednik slovenski dušni pastir pri Sv. Jakobu. To pravilo je v 70. letih narekovala bojazen, da društvo ne bi prišlo v neslovenske roke. Odbor šteje 5 članov, tajnik pa je prof. Robert Petaros, ki je med drugim povedal, da se v domu v Ulici Concordia še danes redno zbirajo slovenski verniki. Običajno srečanje je po jutranji nedeljski maši. »Delovanje pri nas je zelo pomembno,« nam je dejal prof. Petaros. »V društvu se redno shajamo in mislim, da smo s svojim delom pripomogli k rasti verske in narodne zavesti, spoznavanju in zbliževanju ter poglobljanju prijateljstva in družabnosti v tej mestni četrti, ki je bila nekoč središče kulturnega delovanja tržaških Slovencev.«

(hj)

Mitja Terčon Južna Afrika danes (2)

(Vtisi z enomesečnega potovanja)

Poleg Holandcev so se tedaj (bil je čas protireformacije) zatekli v Južno Afriko tudi luteranci iz Francije (hugenoti) in iz nemških katoliških dežel, ker so bili doma preganjani. Afrikaans je torej relativno nov jezik, ki je postal knjižni jezik šele pred 150 leti. Tudi potomci prvih Boerov so se ukvarjali predvsem s poljedelstvom (odtod tudi ime boer, ki v afrikaansu pomeni kmet). Še dandanes gledajo ostali belci v Johannesburgu na ostale Afrikaance nekoliko z viška, tako kot lahko gleda meščan na človeka s podeželja. Afrikaance v mestu takoj opaziš: večkrat so bolj nerodno oblečeni, so bolj nizke, čokate ali celo močne postave in govorijo Afrikaans, ki je popolnoma različen od angleščine. Vse druge etnične skupine belcev govorijo — poleg svojega izvirnega jezika — angleščino in obiskujejo angleške šole in univerze. Med angleško govorečimi skupinami bi omenil v prvi vrsti »prave Angleže«, potomce Angležev, Škotov in Waleženov. Začeli so se naseljevati v poznejšo

Avtor potopisa Mitja Terčon na kraju, kjer se srečata Indijski in Atlantski ocean

Južno Afriko od leta 1820 dalje, mnogo pa jih je prišlo v novejših časih iz raznih afriških dežel po dekolonizaciji (iz Zambije, Rhodezije, Kenje, Tanzanije in drugih). Druga zelo številna skupina so Portugalski. V Južni Afriki naj bi jih bilo kar 700 tisoč in imajo celo svoj dnevnik. Prišli so iz same Portugalske, v zadnjih dveh desetletjih pa tudi iz Mozambika in Angole, bivših portugalskih kolonij. V Johannesburgu živi tudi zelo številna judovska skupnost, ki šteje okrog 100 tisoč ljudi: prišli so iz vzhodne Evrope (zlasti Litve, Letonske in Rusije) proti koncu prejšnjega stoletja. Skupnost Italijanov — zlasti južnih — je tudi precej številna in se je v Južni Afriki nekoliko pomešala z grško skupino. Na koncu bi omenil še Libanonce in zadnje prišleke: priseljence iz propadajočih vzhodnoevropskih držav realnega socializma.

Celotna Južna Afrika je popolnoma dvojezična: šole vseh vrst in stopenj ter univerze so ali angleške ali afrikaanske, vsi ljudje obvladajo oba jezika (razen nekaterih najnovejših prišlekov, ki so se naučili — če so se sploh — samo angleščino), televizijski dnevniki so izključno en dan v angleščini, naslednjega dne pa v afrikaansu, mnogo oddaj pa je kar dvojezičnih. Kar se tiče javnih napisov, je dvojezičnost nekoliko drugačna od tiste, ki jo poznamo na primer na Južnem Tirolskem, kjer vsakemu napisu v italijanščini obvezno sledi napis v nemščini. V Južni Afriki so vsekakor bolj elastični, saj imajo nekatere napise samo v angleščini, druge pa samo v afrikaansu, redkeje najdeš drugega pod drugim. Tak sistem pa so lahko uvedli ravno zaradi tega, ker vsi obvladajo oba jezika.

V svojem kratkem bivanju v Johannesburgu sem si ogledal tudi rudnik zlata, kjer so kopali vse do leta 1975, nato pa so na tistem mestu postavili muzej. Po ameriškem vzoru so ob rudniku preuredili v turistične namene nekaj tipičnih lesenih stavb pionirskih let Johannesburga, poleg tega pa je seveda še luna park. Celotnemu objektu so dali ime The Gold Reef City, mesto zlate žile, v čast ravno 300 km dolgi žili zlata, ki se vije pod Johannesburgom.

Tržaški center off-shore med pričakovanji in dvomi

Ko se govori o t.i. centrih off-shore, se v bistvu misli na tiste institucije, ki so pravi zemljepisno strateški centri, v katerih se odvijajo najrazličnejše finančne dejavnosti. To so prostori, v katerih se poleg kapitalov zbirajo tudi mednarodne bančne, finančne, zavarovalniške in telekomunikacijske družbe, ki dajejo velik doprinos razvoju državne ekonomije. Za uresničitev takih centrov so se v drugi polovici osemdesetih let začele ogrevati predvsem Centralne Banke in mednarodne Institucije, ker se je na ekonomskem področju izkazala potreba po neki večji

DAVID SLOBEC

kontroli in koordinaciji mednarodnih finančnih poslov. Taki off-shore centri so že prava realnost v nekaterih evropskih mestih, kot so npr. Gibraltar, Dublin, Malta in Madeira, vsak izmed teh ima svoje tipične pa tudi skupne značilnosti; v gibraltarskem off-shoru je npr. predvsem razvito mednarodno bančništvo, medtem ko se je v dublinskem razvila bančna, zavarovalniška in finančna industrija. Skupna značilnost vseh off-shore centrov pa so izredne davčne olajšave za vsa tuja podjetja

FANTJE IZ POD GRMADE vabijo na

SLOVENSKI VEČER

v nedeljo, 26. januarja,
ob 17. uri, na sedežu de-
vinskih pevskih zborov.

oz. družbe, ki delujejo v njihovih okvirih.

Podobni off-shore center se že nekaj časa snuje tudi v Trstu. Italijanski državni zakon za obmejn

vo pred enim letom, predvideva med drugim ustanovitev takega Centra, ki bo nudil finančne in zavarovalniške usluge in ki bo nameščen v brezcarinskih conah tržaškega pristanišča. Namen tega centra je predvsem konkretno opremiti severno-vzhodna področja Evropske skupnosti z instrumenti, s katerimi se želi spodbuditi in razviti ekonomsko kooperacijo z državami na Vzhodu.

Razvoj deželnih oz. krajevnih dejavnosti na ekonomskem področju in povečanje prometa v tržaškem pristanišču bosta le dve izmed tolikih ugodnosti, ki jih bo nudil tržaški center off-shore s svojimi strokovnimi in inovacijskimi funkcijami vsem novonastalim tržnim ekonomijam na osrednjem donavskem področju. V tem centru bo prostora za vsakovrstne usluge z bančnimi operacijami, z zavarovanjem in z mednarodno komercialno asistenco; v tem sklopu pa bo začele delovati tudi blagovna in valutna Borza.

Dejavnosti, ki bodo v tem centru, bodo deležne mnogih davčnih ugodnosti, kot je npr. celotna oprostitve davka Irpeg in znižanje za 50% davka Ilor. Poleg tega pa bodo osebe iz držav vzhodne Evrope, ki bodo delale v okviru tržnega off-shora, popolnoma oproščene osebnih davkov za dobo 10 let. Za iste osebe so predvidene tudi davčne oprostitve na presežke, ki bodo izhajali iz družbenih soudeležb ter iz srednjeročnih investicij v tistih državah, ki bodo imele v tem centru svoj urad.

V brezcarinski valutni coni bodo lahko delovale tuje družbe specializirane v posredovanju in strokovni pomoči na mednarodnem trgovskem področju. Med zanimivostmi tržaškega off-shora naj omenimo tudi emisijski in kompenzacijski trg kreditnih pi-

sem, Borzo za nekonvertibilne valute, Borzo za terminsko blagovno trgovanje ter Borzo za ocenjevanje in trgovanje zavarovalniških tveganj v državah na Vzhodu.

Tržaškemu off-shoru se torej ponujajo izredne možnosti, da postane institucija, ki lahko v veliki meri zadosti mnogim ključnim potrebam članic Evropske skupnosti; kdaj bo ta center postal realnost in kako hitro bodo s tem v zvezi uresničeni vsi že pripravljeni načrti pa je odvisno od samih vrhov Evropske skupnosti, od katerih se pričakuje, da bodo v najkrajšem času dali vsa potrebna dovoljenja. Toda prav tu so se prejšnji teden stvari nekoliko zapletle; podpredsednik evropske komisije sir Leon Brittan, ki je obenem tudi komisar za konkurenco, je namreč brez jasnih utemeljitev izrazil italijanskemu zakladnemu ministru Guidu Carliju negativno mnenje o novi strukturi v Trstu, ki jo predvideva zakon za obmejna področja. Sir Leon Brittan zatrjuje v prid že obstoječih off-shorov, da morajo finančne operacije z vzhodnim svetom bolj sloneti na t.i. mehanizmu javnih garancij kot pa na davčnih olajšavah. Če pomislimo, da se v Italiji naglo približujejo politične volitve in nato tudi več ali manj dolgo obdobje pogajanj za sestavo nove vlade, opazimo, da se v bistvu že nahajamo v neki politični praznini, ki začasno preprečuje vsako konstruktivno soočanje z Evropsko skupnostjo. Vse to pa prav gotovo neposredno vpliva na realizacijo tržaškega off-shora. (dalje)

DAROV IN PRISPEVKI

Gospa Olga Bavdaž Kamenšek je darovala 50.000 lir v tiskovni sklad Novega lista.

Ssk o razmejitvi krajevnih okrožij

Tržaško pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti je z osuplostjo sprejelo vest, da je tržaški občinski odbor 17. t.m. na predlog socialistične odbornice Arielle Pittoni odobril novo razmejitev krajevnih okrožij v tržaški občini. Gre namreč za razmejitev na pet okrožij, ki doslej ni bila nikoli v razpravi in s katero niso bili predhodno seznanjeni posamezni rajonski sveti. Slovenska skupnost meni, da bi takšnih ukrepov nikakor ne smeli sprejemati brez pristanka ali celo proti volji neposredno prizadetega prebivalstva. Zato poziva tržaško občinsko upravo, naj omogoči krajevemu prebivalstvu oziroma njihovim neposrednim predstavnikom, da se o predlogu nove razmejitve izrazijo, kakor tudi, da to mnenje spoštuje.

Pokrajinsko tajništvo Ssk poleg tega ostro obsoja namero, ki jo je javno izrazila že omenjena odbornica, da bi novo razmejitev krajevnih okrožij sprejeli v funkciji omejevanja področja javne rabe slovenščine, kot je že nakazano v nesprejemljivem Maccanicovem osnutku za zaščito Slovencev. Slovenska skupnost ugotavlja, da je bila javna raba slovenščine doslej že dovoljena v vseh rajonskih svetih tržaške občine, kot izrecno predvideva 27. člen dosedanjega pravilnika, in poudarja, da bi vsako njeno omejevanje predstavljalo grobo kršenje že uveljavljenih pravic.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanović, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Oglaš: Publist d.z.z.; Trst, ul. Montecchi 6; tel. 040/7796611.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Rudnik sam je globok nad 2.000 metrov, v njem pa je na različnih nivojih šest vodoravnih predorov. V teh predorih vrtajo rove, jih razstrelijo in iz njih izvlačejo na površje kose kamenja, ki vsebuje zlato. Kamenje nato zdrobijo in iz njega izluščijo zrnca zlata. Povprečno vsebuje kubični meter kamenja komaj 10 gramov zlata, v najboljšem primeru pa 20. Južna Afrika je ena izmed prvih proizvajalcev zlata na svetu, nizka cena te žlahte rude pa je hudo prizadela južnoafriško gospodarstvo in povzročila zaprtje številnih rudnikov.

V rudnikih je delovna sila seveda skoraj izključno črnska in slabo plačana; varnostne naprave so zelo slabe, saj večkrat beremo o nesrečah v južnoafriških rudnikih, v katerih je navadno več desetih smrtnih žrtev. Zanimivo je, da so črnci, zaposleni v južnoafriških rudnikih, večinoma iz drugih afriških držav (zlasti iz Mozambika). Tega delovnega mesta, ki je verjetno eno najslabših nasploh, se namreč izogibajo celo južnoafriški črnci. Rudarje navadno najamejo s šestmesečno pogodbo. Nato delavci odidejo domov na krajši počitek, potem pa se vrnejo za novo delovno pogodbo.

Ze pred sto leti so se zavedali, da ima osebe, zaposlene v rudnikih, težave pri medsebojnem sporazumevanju, ker so rudarji pripadali različnim etničnim skupinam. Belci so zato sestavili enostaven jezik imenovan »fanakalò«, ki je nekakšna mešanica jezikov zulù, an-

gleščine, afrikaansa, sotho in drugih. Ta jezik uporabljajo še danes v rudnikih Južne Afrike, ko govorijo s črnci. V zadnjih letih pa so se začeli črnci upirati temu načinu občejanja, češ da jih ta spačeni jezik omalovažuje. Dejstvo pa je, da črnci ne govorijo vsi istega jezika in večkrat ne poznajo niti angleščine niti afrikaansa. Po drugi strani pa se belci z dokajšnjo lahkoto naučijo zulù ali pa fanakalò, saj so črnski jeziki v glavnem zelo enostavni.

Še danes lahko vidiš ostanke nekdanjih rudnikov zlata, in sicer ogromne kupe svetlorumene zemlje, ki se dvigajo kar sredi Johannesburga. Ti kupi, imenovani v angleščini »minedam«, so popolnoma goli in jih zaradi tega in zaradi njihovega obsega (visoki so nad 50 metrov) takoj opaziš sredi hiš in palač. Nastali so v prejšnjem stoletju, ko zlata niso še kopali v globinah, ampak tik pod površino. Zato so izkopali ogromne količine zemlje, preden so prišli do skale z zlatom. To zemljo so pred nekaj leti začeli z modernimi tehnologijami prečiščevati, ker vsebuje še mnogo zlata in urana. Z očiščeno zemljo nato zasujejo opuščene podzemne rove johannesburških rudnikov.

Južna Afrika je zelo bogata tudi z diamanti, uranom, premogom in železom; v splošnem razvoju te države so torej imele rude poglavito vlogo.

(dalje)